

10. Література. Теорія. Методологія: Пер. з польськ. С. Яковенка. / Упор. і наук. ред. Д. Уліцької. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 543 с.
11. Литературные архетипы и универсалии / под ред. Е. М. Мелетинского: М.: Рос. гос. гуманит. ун-т, 2001. – 433 с.
12. Лосев А. Философия. Мифология. Культура. – М.: Политиздат, 1991. – 525 с.
13. Онишкевич Л. Екзистенціалістська модель у теорії літератури // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 324-326.
14. Пагутяк Г. Записки Білого Пташка: Два романи та повість. – К.: Укр. письм., 1999. – 151с.
15. Пагутяк Г. Захід сонця в Урожі: Романи, повісті та оповідання. – Львів: ЛА «Піраміда», 2003. – 356 с.
16. Плерома 3'98. Мала українська енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – С. 86.
17. Поліщук О. У пошуках незайманого світу // Слово і час. – 2002. – №7. – С. 64-65.
18. Попова Е. О лингвистике нарратива // Филологические науки. – 2001. – №4. – С. 87-99.
19. Постмодернизм. Энциклопедия. – Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом. – 2001. – 1040 с.
20. Приватна колекція: Вибрана українська проза та есеїстика кінця ХХ століття / Упоряд. вступне слово, бібліограф. відомості та примітки
21. В. Габора. – Львів: ЛА «Піраміда», 2002. – 628с.
22. Руденко М. Наративна типологія прози М. Хвильового: Монографія. – Тернопіль. – 2003. – 88 с.
23. Сартр Ж.-П. Моя перемога є чисто вербальною // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М.Зубрицької. – Львів: Літопис, 2000. – С. 327-349.
24. Юнг К. Г. Воспоминания, сновидения, размышления. – К., – AirLand, 1994. – 405 с.
25. Юнг К. Г. Душа и миф: шесть архетипов. Пер. с англ. – М. – К.: ЗАО «Совершенство» – «Port-Royal», 1997. – 384 с.
26. Юнг К. Г. Сознание и бессознательное: Сборник / Пер. с англ. – СПб.: Университетская книга, 1997. – 544 с.

Вікторія ЧЕРНЯХІВСЬКА

© 2008

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КОМУНІКАТИВНО-РЕЦЕПТИВНИХ ВИМІРІВ ЛІТЕРАТУРНОГО ПОКОЛІННЯ «ДВОТИСЯЧНИКІВ»

В українському літературному процесі традиційно виділяються окремі літературні покоління. Так, характеризуючи українську літературу ХХ століття, згадують про «Розстріляне Відродження», про шістдесятників, сімдесятників, покоління 90-х років. Уже склалася традиція розмежовувати окремі покоління поетів десятиліттями. Тому з початком ХХІ століття виникла проблема становлення літературного «покоління-2000» – так званих «двотисячників».

«Двотисячники» – це молоді поети, які почали писати й оприлюднювати свої твори з 2000-го року. Точиться дискусія щодо самого існування покоління: чи є підстави вирізняти групу молодих митців як окреме і вагоме явище в літпроцесі. Тим більше, що «двотисячники» не мають чітких спільних ознак, засад творчості. Навпаки, однією з особливостей наймолодшої генерації митців називають повну їх несхожість між собою. Отож, актуальність теми дослідження зумовлюється потребою в сучасних оцінках «покоління-2000», яке ще не остаточно сформоване, але перебуває у стадії розвитку.

Об'єкт дослідження – сучасні українські ЗМІ. Предмет дослідження – особливості комунікативно-рецептивних вимірів літературного покоління «двотисячників».

Методика дослідження – системний підхід, системно-структурний аналіз, порівняльний аналіз, семантико-комунікативний зв'язок.

До теми діяльності літературного «покоління-2000» зверталися І. Бондар-Терещенко, В. Даниленко, однак комплексного дослідження комунікативно-рецептивних вимірів наймолодшого українського літературного покоління не проводилося.

Отож, охарактеризуємо, за яких умов доводиться діяти «поколінню-2000». Нині серед письменників популярний своєрідний жарт: «Література – для літераторів». Мова йде про те, що сучасна українська література цікавить досить вузьке коло читачів. На поетичних читаннях переважну частину аудиторії становлять самі поети. Таким чином, літературний процес загрожує перетворитися на замкнутий простір, коли література не спроможна вийти за рамки кола

літераторів і зацікавити людей, не причетних безпосередньо до її створення. За таких умов перед письменниками постає потреба в пошуку нових форм вираження, здатних привернути увагу більшої частини потенційної аудиторії.

Як пояснює В. Даниленко, «У 90-ті роки українські письменники вперше опинилися в ситуації, коли державні видавничі та рекламні механізми вже не діяли, а комерційні ще не діяли. Літературний успіх став залежати не від художнього таланту, а від креативних здібностей письменника. На літературну сцену запрошувалось покоління, яке могло легко і вигадливо писати, при цьому виконуючи роль конферансьє і артиста оригінального жанру. І таке покоління з'явилося на початку ХХІ ст.» [2, 132].

Нині поетові недостатньо писати хороші вірші. Йому необхідно цікаво ці вірші презентувати аудиторії, інакше його просто не почують. Митець стає власним піар-менеджером. Отож, одна з особливостей творчої діяльності «двотисячників» – активізація у проведенні мистецьких акцій. Молоді поети посилено беруть участь або й власними силами організують літературно-мистецькі фестивалі («Київська барикада», «День незалежності з Махном», «Неосфера», «наЛПТ», «Нова абетка»), виступають на акціях протесту проти забудови Андріївського узвозу або закриття книгарні «Знання» у Києві, презентують свої збірки в книжкових магазинах і клубах або навіть роздають вірші на вулиці [8]. Словом, ми можемо перефразувати прислів'я: «Якщо читач не йде до письменника – письменник іде до читача». У часописі «Смолоскип України» читаємо: «На думку лідера СТАНу Олександра Сигіди, майбутнє літератури – жива книга, що полягає у виступах: «Кожне покоління привносить революцію в літературу. Абстрактні тексти вже були, треба створювати щось індивідуальне. Літописці або скриптори у нас будуть не актуальні принаймні 15–20 років» [13].

У вересні 2007 р. у видавництві «Маузер» вийшла книга, позиціонована як «антологія поезії двотисячників «Дві тонни». Видавці назвали антологію першою фундаментальною спробою скласти список найкращих наймолодших поетів України. Українські ЗМІ швидко зреагували на появу книги. Одна з причин такої швидкої реакції журналістів – продумана піар-кампанія «Двох тонн». Інформаційними спонсорами видання стали: радіостанція «ЕнґораFM», журнал «ШО», інтернет-видання «СУМНО», «АртВертеп», видавництво «Смолоскип», громадська організація «Мистецьке об'єднання «Остання барикада». І. Самохін (інтернет-видання «СУМНО») відмічає: «/.../ тут книжка підкріплена агресивною піар-кампанією (не факт, що грамотною, не факт, що ефективною, але агресивною – а отже помітною), цю книжку вже добре знають. І це робить не тільки можливим, але і необхідним про неї говорити – про неї і про покоління двотисячників узагалі. (Хоча про двотисячників мовиться вже вельми давно, і мовиться переважно самими двотисячниками.)» [10].

Через прагнення поетів зацікавити слухачів все більшої популярності набуває слем – такий спосіб презентації поезії, за якого читання перетворюється на змагання між поетами, а експресивна поведінка автора на сцені має більше значення, аніж якість його твору. Розголосу набуває всеукраїнський поетичний слем "Свіжина" (м. Хмельницький), «SLAM» у рамках Форуму видавців у Львові, а в грудні 2007 р. відбувся Відкритий Чемпіонат України зі Слему «Оберслем». Поет-«двотисячник» П. Коробчук, переможець кількох слем-турнірів, запевняє: «Насамперед не потрібно плутати поезію зі слемом. Тобто поезія може підпадати в рамки поняття слему, але сам слем майже не стосується поезії. Перемогти у слем-турнірі може людина, яка наваляла десь в себе в підвалі якийсь текст, але класно його подала. У випадку яскравої подачі концентрація сприйняття будь-якого тексту посилюється. /.../ принаймні оживлення, зацікавлення поезією через слем відчувається» [4].

Ще одним незвичним для української аудиторії способом презентації віршів є відеопоезія – поетичні відеокліпи. Одними з перших відеопоезію почали презентувати поетеса К. Бабкіна й арт-студія «Technostat», зацікавив аудиторію українсько-литовський проект «Синтезія», а невдовзі було створено й сайт, присвячений відеопоезії. Упорядник сайту пояснює його основну ідею: «Сучасний розвиток суспільства та інтернету зокрема сприяє виникненню не тільки нових продуктів та послуг, а й видів мистецтва. Ніщо не замінить читання текстів очима, так само як і паперову книжку тримати в руках значно приємніше, ніж читати з монітору. Але динамічне життя не завжди залишає час на літературу, тим паче були, є і будуть люди, які не читають взагалі. Для більшості дивитись і слухати вірші в авторському виконанні (або дивитись майстерно зроблений поетичний кліп) значно цікавіше і приємніше ніж читати поезію. Тому і не дивно, що виник такий

напрямок, як відеопоезія. /.../ мета сайту – зібрати разом українську відеопоезію, дати можливість для діалогу та дискусій, згуртувати творчих людей та надихати на створення нових творів» [1].

Деякі автори, навпаки, відмовляються від можливості демонструвати візуальні образи, залишаючи їх на поталу уяві слухача. Так, уже кілька разів відбувався проєкт «RadioLive: вірші в темряві», одна з акцій – під час святкування «Дня народження SUMNO.COM»: «Суть перформансу полягала у подачі літературних текстів у музичному супроводі за допомогою радієвих засобів. Тобто – усі чують, але ніхто не бачить виконавців-читців. Під музику маловідомих гуртів «Андерсон» та «Вперше чую», втрапляючи (або не дуже) у такт свої вірші десь з-за сцени зачитали молоді поети-двотисячники, а саме Павло Коробчук, Вікторія Черняхівська, Галя Ткачук, Артем Захарченко, Олеся Мамчич та інші» [3]. Журналіст газети «День» наводить слова організатора проєкту «RadioLive» А. Захарченка: «Чому темрява? Тут насправді глибока теоретична концепція, що в темряві присутній тільки аудіальний канал — тільки слух. Коли людина сприймає все тільки на слух і візуально її нічого не відволікає, то створюється ефект внутрішнього екрану. Крім того, тут ще є так званий ефект зібраної аудиторії. Все це для того, щоб люди сприймали поезію чіткіше, глибше» [11].

Спільною рисою діячів літературного покоління «двотисячників» є їхнє «занурення» в інтернет-мережу. Саме інтернет став основним місцем творчого спілкування наймолодшого українського літературного покоління. Чимало авторів мають персональні сайти, на яких викладають свої твори, решті поетів достатньо електронних щоденників-блогів і розмов на форумах та в «Живому журналі» (Livejournal.com). Література твориться й обговорюється на інтернет-ресурсах «Арт-Вертеп» (<http://www.artvertep.dp.ua/>), «Інша література» (<http://inlit.com.ua>), «Літклуб 2.0» (<http://litclub.org.ua/>), «Літфорум» (<http://www.litforum.net.ua>), «Проза» (<http://www.proza.com.ua>), «СУМНО» (<http://sumno.com/>). А в найпопулярнішому серед «двотисячників» «Живому журналі» обговорення йде в спільнотах «littusivka», «literatura_ua» («Це спроба створити таке місце, де можна абстрагуватись від повсякденних труднощів і говорити про літературу - світову загалом і українську, зокрема; ділитись інформацією про новинки; ділитись матеріалами своїх цитатників; ділитись цікавими історіями, врешті» [14]). Із самих лише 32-ох авторів-«двотисячників» антології «Дві тонни» свої власні «живі журнали» мають 22: Артем Антонюк – antoniuk, Катерина Бабкіна – silverandglass, Світлана Богдан – fotynija, Ярослав Гадзінський – gazzprom, Богдан-Олег Горобчук – swalllage_kits, Гриця Ерде – гругса, Артем Захарченко – akvaton, Катерина Калитко – katrusyk, Олександр Корж – holota, Павло Коробчук – korobogo, Олег Коцарев – olehkots, Микола Леонович – mykolan, Максим Лижов – group_suicide, Олеся Мамчич – mamchuch, Олег Романенко – golenin, Тетяна Савченко – fish_ua, Юлія Стахівська – kolieganka, стронговський – strongowski, Галина Ткачук – gal4enja, Сашко Ушкалов – ushkal_jr, Катріна Хаддад – trina_ka, Вікторія Черняхівська – chernyahivska.

Таким чином, у разі читання віршів уголос поети можуть дізнатися враження читачів безпосередньо – «вживу» або ж через відгуки в ЗМІ. А у випадку, коли автор викладає свої твори в інтернет-мережу, він може одержати коментарі на сайті. Наскільки поетів-«двотисячників» хвилюють відгуки читацької/слухачької/глядацької аудиторії – це індивідуально і залежить від кожного окремого автора. Приміром, П. Коробчук так відповідає на питання «Кому потрібно те, що ви пишете?»: «Тому, хто це читає. Я вважаю, що переважно читач знає, на що він йде, відкриваючи книгу віршів. Кінцевий продукт поезії — завжди в голові читача» [4].

Отже, для покращення розвитку української літератури необхідно розірвати замкнене коло «література для літераторів». Задля популяризації літератури серед населення потрібне достатнє інформування аудиторії про події культурно-мистецького життя України та світу в цілому і про творчу діяльність літературного «двотисячників» зокрема. Оскільки саме ЗМІ формують громадську думку, то ставлення українського суспільства до поезії молодого покоління залежить не лише від творчості самих поетів, а й від висвітлення цієї творчості в мас-медіа. Завдання письменників – активізація творчої діяльності, пошук нових форм мистецького вираження і увага (та повага) до аудиторії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошин А. ВідеоПоезія // VIDEOPOEZIA.COM – ВідеоПоезія // http://videopoezia.com/?page_id=2. – 09.04.2008.
2. Даниленко В. Лісоруб у пустелі : Письменник і літературний процес. – К. : Академвидав, 2008. – 352 с.

3. Ковалевська Є. Sumno.com відсвяткував другу річницю укрсучкультури // УНІАН Культура // <http://culture.unian.net/ukr/detail/185675>. – 09.04.2008.
4. Коробчук П. Світові імена стають кока-колою // AZH // http://www.azh.com.ua/newspage.php?subaction=showfull&id=1175475197&archive=&start_from=&ucat=5&. – 09.04.2008.
5. Літературний фестиваль зміцнить культурні зв'язки між Києвом і Західною Україною // Новинар // <http://novynar.com.ua/showbiz/13866>. – 09.04.2008.
6. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
7. Максименко О. Двотисячники, в'ялені жабки та інші нелюди // Золота Доба : Літературно-мистецький журнал / Гол. ред. О. Максименко. – К., 2007. – № 0(1). – С. 6–8.
8. Максименко О. По той бік муру // Золота Доба : Літературно-мистецький журнал / Гол. ред. О. Максименко. – К., 2007. – № 1(2). – С. 7–8.
9. Мельниченко Н. Махнофест відбувся! Анархія – ні... // Золота Доба : Літературно-мистецький журнал / Гол. ред. О. Максименко. – К., 2007. – № 3(4). – С. 50–57.
10. Самохін І. Ще раз про «Дві тонни» та надмірну жовч ІБТ // СУМНО : інтернет-видання // <http://sumno.com/content/view/2378/1/>. – 13.03.2008.
11. Семенченко М. Читати вірші... у темряві // День : Щоденна всеукраїнська газета // <http://www.day.kiev.ua/180960/>. – 02.04.2008.
12. Якимчук Л. Зайва вага Оберслеу або як поезія перемагає КВН // СУМНО : інтернет-видання // <http://sumno.com/content/view/2365/1/>. – 09.04.2008.
13. Якимчук Л. СТАНд'АРТ по-луганськи // Смолоскип // <http://smoloskyp.org.ua/content/view/295/192/1/8/>. – 09.04.2008.
14. Homo ludens est homo literaturrens // http://community.livejournal.com/literatura_ua/profile. – 09.04.2008.

Галина ЧУМАК

© 2008

ФРАГМЕНТАРНІСТЬ МОДЕРНОЇ СВІДОМОСТІ В ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОМУ НАРАТИВІ ПОЕМ Т.С. ЕЛІОТА "ПОРОЖНІ ЛЮДИ" І "БЕЗПЛІДНА ЗЕМЛЯ"

Свідомість людини доби модернізму зазнала численних травм. В Англії закінчилася стабільна вікторіанська епоха, усталене та розмірене життя відступало під натиском нових соціальних та політичних зрушень, а наслідки I світової війни додали депресивних настроїв та підсилили відчуття непоправної втрати. Крах ілюзій не міг не закарбуватися в свідомості модерної людини. Мистецтво та література одразу зреагували на ці системні світоглядні зміни відповідною зміною стилю та символіки, форми та змісту. Злам у свідомості, фрагментація реальності вимагали нових форм та нової мови. Європейське мистецтво ХХ ст. позначено інтенсивними формально-технічними пошуками, наголосом на відображенні об'єктивно замкнутого світу людини. Зазначені тенденції знайшли вияв у запереченні об'єктивних джерел художнього образу, у штучно сконструйованій формі, у символіці слова, кольору звука, позбавлених загальнолюдського змісту (деперсоніфікованих за Еліотом), врешті-решт – у руйнуванні традиційної гармонії мистецтва. Абстракція, алієнація, індивідуалізація, акселерація ритму життя, девальвація старих усталених культурних кодів та формування нових, урбанізація та стандартизація – такими ключовими словами можна описати життя європейців на початку ХХ ст. Саме таким воно постає у творах провідних модерністів Езри Паунда, Джеймса Джойса, Вірджинії Вульф і, передусім, Томаса Еліота. Модернізм стверджується, проектуючи фрагментарність і диференційованість традиції. Завдяки традиції відчуження й проектування інакшої естетичної реальності, а також вибіркового, імовірнісного відношенню до традиції, в модернізмі синхронізуються різні часові площини й філософсько-естетичні системи, сучасні й минулі, від неоплатонізму, буддизму, середньовічної метафізики до бергсоніанства й ніцшеанства. Модернізм стає явищем культурного синтезу.

Отже, модернізм освоює, символізує, формалізує найсуттєвіші смислові ознаки й характеристики буття суб'єкта: процес відчуження, аж до деперсоналізації і втрати ідентичності; інтернаціональний характер людського пізнання й самопізнання з допомогою культурних